

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Reclassering en zorg voor een veiliger samenleving: *Het Haagse model*

In Den Haag heeft het zorgbedrijf Palier een organisatie voor gestraften op poten gezet, waarin forensische zorg en reclassering hecht met elkaar samenwerken. De cijfers over verlaagde criminaliteit door gestraften maken duidelijk dat deze aanpak werkt.

door *Thees Gernler*

Manager GGZ Reclassering Palier.

DE MEDIA STAAN DE AFGELOPEN JAREN VOL met berichten over het slecht functioneren van de hulpverlening en over de wachtlijsten, de bureaucratie binnen de jeugdhulpverlening en het blunderen van de reclassering. De hulpverleningsorganisaties gaven daarop steevast aan waarom de zaken niet goed gingen: de toename van de regeldruk, de bezuinigingen door kabinetten en de te hoge werkdruk. Net als andere reclasseringsorganisaties probeerde ook GGZ Reclassering Palier in Den Haag politiek en beleidsmakers al jaren duidelijk te maken dat de professionals meer speelruimte nodig hebben en zoveel mogelijk willen worden gevrijwaard van bureaucratische beslommingen.

Palier laat echter ook zien dat het anders kan en dat dit verschil kan maken. In de eerste plaats voor de gestraften door een beter perspectief te bieden en verder voor de samenleving door een wezenlijke bijdrage te leveren aan de afname van criminaliteit en onveiligheid.

Zo is vier jaar geleden de Forensisch Ambulante Combinatie Palier tot stand gekomen. In deze instantie werken samen: GGZ Reclassering, een juridisch orgaan, de zogenoemde Materiële Juridische Dienstverlening en een forensische polikliniek. Juist deze innoverende aanpak door ambu-

lante activiteiten maakt de behandeling van gestraften compleet. De resultaten van deze werkwijze mogen er zijn: de criminaliteit, gepleegd door cliënten van Palier, is met 30 procent afgenomen, terwijl de totale criminaliteit door de groep veelplegers met een psychiatrische en een verslavingsproblematiek een afname van 60 procent laat zien.

In de afgelopen decennia is er volop gesproken over de werkwijze en positionering van de reclassering. De reclassering stelde dat de kern van haar

Langdurige hulp en begeleiding van gestraften, gericht op een succesvolle terugkeer in de samenleving, verdwenen steeds meer uit beeld

werk bestaat uit de begeleiding van gestraften, gericht op reïntegratie in de samenleving. De overheid, die de reclassering betaalt, koos echter steeds meer voor een model waarbij zij een plaats kreeg binnen een op efficiency gerichte strafrechtsketen. De samenleving vroeg immers steeds meer om repressie. Langdurige hulp en begeleiding van

gestraften die zijn gericht op een succesvolle terugkeer in de samenleving, verdwenen steeds meer uit beeld.

In deze discussie heeft Palier na overleg met de gemeente Den Haag niet voor de ene óf de andere benadering gekozen. Een bedrijfseconomisch model was het uitgangspunt, er is immers niets tegen een efficiënter verloop van de strafrechtsketen. Mede daardoor kon worden gewerkt aan nauwe afstemming met Openbaar Ministerie, politie en gevangeniswezen. Als bemiddelende instantie heeft Palier niettemin haar onafhankelijke positie tussen Justitie, zorg en maatschappelijke opvang weten te behouden en zelfs versterkt. Dit laatste heeft ertoe geleid dat in het Haagse veiligheidsbeleid de inbreng vanuit Palier niet meer is weg te denken. De gemeente Den Haag is daarom bereid geweest daar waar door de beperkingen in de regelgeving gaten dreigden te vallen, Palier te ondersteunen bij de financiering van nazorg- en maatschappelijke herstelactiviteiten.

LANGDURIG

Gezien het complexe en vaak chronische karakter van de forensisch psychiatrische problematiek, is de aanpak dikwijls langdurig en dient deze zoveel mogelijk integraal te worden aangepakt. Het is daarbij van minder belang wie wat doet, als het maar gebeurt. Niet het belang van organisaties of organisatieonderdelen moet worden nagestreefd, maar het realiseren van zorgketens staat centraal. Palier biedt gestraften een totaalaanbod aan op het gebied van reclassering, materiële hulpverlening en behandeling,

vanaf het moment van arrestatie tot uiteindelijke resocialisatie. De drang- en dwangmogelijkheden die de strafrechtsketen biedt, worden maximaal benut en de resultaten van forensische behandeling worden merkbaar beter. Het individuele welbevinden stijgt en recidive wordt voorkomen.

De forensische polikliniek draagt zorg voor diagnostiek, verstrekt medicatie en biedt individuele en groepsbehandeling. De medewerkers van de polikliniek hebben bovendien de bevoegdheid de cliënten te plaatsen in het zorgaanbod van de Parnassia Bavo Groep.¹ Een forensisch ambulantly team (de zogenoemde bemoeizorg) maakt deel uit van de forensische polikliniek, zodat de noodzakelijke zorg en behandeling ook naar de patiënt kan worden gebracht. Tevens neemt de polikliniek een deel van de functie van GGZ Reclassering over wanneer niet langer sprake is van een justitieel kader. Het hulpverleningstraject wordt dan niet nodeloos onderbroken.

De dienst Materiële Juridische Dienstverlening (MJD) draagt zorg voor het tijdig starten van uitkeringen en schuldhelpverlening. MJD ziet erop toe dat verzekeringen, huurtoeslagen en dergelijke naar behoren geregeld zijn. Op deze manier worden belangrijke belemmeringen weggenomen die een succesvolle behandeling en resocialisatie in de weg kunnen staan.

GGZ Reclassering draagt zorg voor afstemming met Justitie door haalbare en uitvoerbare trajecten, bijvoorbeeld als alternatief voor (een deel van de) detentie voor te leggen aan de rechterlijke macht of het gevangeniswezen. Zij heeft de coördinatie over de zorgtrajecten, zolang er sprake is van een justitieel kader.

GGZ Reclassering Palier levert een belangrijke bijdrage aan het efficiënt laten verlopen van de strafrechtketen en de sanctietoepassing en heeft daardoor, net als andere reclasseringsorganisaties, moeten inleveren op 'hulp- en steunfuncties'. Dit verlies wordt echter goed gemaakt door tegelijkertijd hulp, begeleiding en behandeling in multifunctionele zorgketens voor gestraften te organiseren.

HET KAN ALTIJD BETER

Het is in Den Haag gelukt om een succesvol forensisch concept neer te zetten, ondanks de beperkingen die aan de reclassering zijn opgelegd. Dit betekent niet dat het niet beter kan. Doorgeschoten bedrijfseconomische concepten hinderen Palier, waardoor de begeleiding fragmenteert en het reclasseringsproduct, de productie belangrijker wordt dan de cliënt. Bovendien staat of valt het concept met de notie dat het werken met criminelen en het terugdringen van recidive bij cliënten bij wie sprake is van ernstige psychiatrische en/of verslavingsproblematiek, van een andere aard

is dan binnen de reguliere reclassering. Om te bestendigen wat binnen het forensisch concept Palier is bereikt, maar ook om te kunnen verbeteren en een landelijke dekking te realiseren, is het van belang dat beleidsmakers op essentiële punten de ingeslagen weg bijstellen. Ik noem de belangrijkste punten: vertrouwen, de wijze van opdracht geven, uniformiteit, het toedelen van middelen en de positie van de cliënt.

Vertrouwen

Beleidsmakers moeten de professionaliteit van de geestelijke gezondheidszorginstellingen en hun professionals erkennen en vertrouwen. Binnen de geestelijke gezondheidszorg geaccepteerde en beproefde diagnose- en behandelmethodieken moeten richtinggevend zijn voor de zorg aan gestraften. Binnen Justitie steeds opnieuw het wiel uitvinden, leidt alleen maar tot verspilling en ergernis. Bovendien frustreert het de aansluiting tussen Justitie en zorg.

Opdrachtstructuur

De reclassering kan nu slechts handelen als het Openbaar Ministerie of het gevangeniswezen een opdracht verstrekt. Politie, advocatuur en behandelaren, of betrokkene zelf, kunnen geen vragen indienen bij de reclassering. De reclassering kan ook niet op eigen initiatief handelen. Deze belemmeringen moeten worden weggenomen, zodat het mogelijk wordt dat signalen tijdig worden opgepakt en een interventie kan plaatsvinden, voordat er weer een slachtoffer valt.

Uniformiteit

De laatste tien jaar stonden in het teken van uniformiteit van het reclasseringsaanbod en de wijze waarop dit aanbod werd vormgegeven. Werken met gestraften met ernstige geestelijke gezondheidsproblemen, veronderstelt echter iets wezenlijks anders dan werken met een witteboordencrimineel. En resocialiseren in Amsterdam is anders dan in Zeist. Kortom, voor differentiatie moet veel meer ruimte zijn.

Toedelen van middelen

Sinds de jaren tachtig wordt 30 procent van de financiële middelen voor reclassering vrijgemaakt voor gestraften die geestelijke gezondheidsproblemen hebben en/of verslaafd zijn. Onderzoek heeft in de afgelopen jaren aangetoond dat minstens 60 procent van de gestraften geestelijke gezondheidszorg nodig heeft. Het gevolg van deze scheve verhouding is verwatering van het aanbod en gebrek aan noodzakelijke zorg voor justitiabele GGZ-patiënten. Om een optimaal resultaat te halen uit de middelen die de

overheid beschikbaar stelt, is het noodzakelijk om bij de verdeling hiervan uit te gaan van de realiteit.

De cliënt centraal

De gestrafte moet contact kunnen leggen met een reclasseringswerker. Het gaat om het reclasseringsproces en de uitkomst van dat proces, niet

Het opdelen van het reclasseringsproces in losse producten lijkt transparant, maar heeft een desastreus effect op wat kan worden bereikt

om het toepassen van zoveel mogelijk instrumenten (producten) om voldoende productie te genereren. Wie een huis koopt, vraagt naar een leefbare woning, niet naar een hoop stenen en hout. Het opdelen van het reclasseringsproces in losse producten lijkt transparant, maar heeft een desastreus effect op wat kan worden bereikt. Opdelen leidt

tot fragmentatie en onnodig bureaucratisch verlopende processen.

GGZ-patiënten hebben, zoals bekend, recht op toegang tot de geestelijke gezondheidszorg als zij of hun omgeving dat nodig vinden. Dit geldt ook voor mensen die worden onderworpen aan het strafrecht. Om dit waar te maken en om te kunnen blijven spreken van een humaan strafrecht, en alles op alles te zetten om tot een veiliger samenleving te komen, is het noodzakelijk dat GGZ-reclassering de ruimte krijgt die zij nodig heeft. Het gaat daarbij niet om méér geld, maar wel om de wijze waarop dit geld mag worden ingezet.

Noten

- 1 De Parnassia Bavo groep is de grootste GGZ-instelling in Nederland en heeft Forensische zorg en reclassering tot beleidsspeerpunt gemaakt. Deze functie, inclusief GGZ-reclassering, is ondergebracht bij het zorgbedrijf Palier.